

Determinarea competenței arbitrale în contextul respectării drepturilor omului

Buruiana, Irina

Veröffentlichungsversion / Published Version
Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Buruiana, I. (2014). Determinarea competenței arbitrale în contextul respectării drepturilor omului. *Studii Europene*, 1, 36-42. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-421903>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer Deposit-Lizenz (Keine Weiterverbreitung - keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Gewährt wird ein nicht exklusives, nicht übertragbares, persönliches und beschränktes Recht auf Nutzung dieses Dokuments. Dieses Dokument ist ausschließlich für den persönlichen, nicht-kommerziellen Gebrauch bestimmt. Auf sämtlichen Kopien dieses Dokuments müssen alle Urheberrechtshinweise und sonstigen Hinweise auf gesetzlichen Schutz beibehalten werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht in irgendeiner Weise abändern, noch dürfen Sie dieses Dokument für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Mit der Verwendung dieses Dokuments erkennen Sie die Nutzungsbedingungen an.

Terms of use:

This document is made available under Deposit Licence (No Redistribution - no modifications). We grant a non-exclusive, non-transferable, individual and limited right to using this document. This document is solely intended for your personal, non-commercial use. All of the copies of this documents must retain all copyright information and other information regarding legal protection. You are not allowed to alter this document in any way, to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public.

By using this particular document, you accept the above-stated conditions of use.

Determinarea competenței arbitrale în contextul respectării drepturilor omului**Irina BURUIANĂ**buruiana.irina@mail.ru

Studentă anul IV, Facultatea de Drept

Institutul de Relații Internaționale din Moldova, Moldova

Abstract: The arbitration agreement constitutes the main element of private arbitration. Arbitration Convention creates essentially a double effect, a main direct negative (one to evade certain disputes under the jurisdiction of state power) and a positive one, complementary (to give judges the power to decide the dispute in question). The main effect called negative effect of the arbitration agreement (arbitration compromise clause), is to remove, to dispute subject to its jurisdiction courts that would have had in the absence of the arbitration clause jurisdiction to resolve the dispute between the parties. Once removed jurisdiction of the courts, the dispute shall be resolved by the arbitral tribunal constituted in accordance with the arbitration agreement. The arbitration agreement grants the arbitral tribunal with the power to judge a dispute, checking by its own court jurisdiction on that issue. Literature called the verification principle Kompetenz-Kompetenz. Kompetenz-Kompetenz principle empowers the arbitral court to decide on its own jurisdiction. For arbitration agreement to be effective, it must result from genuine consent of the parties, also to correspond to legal national rules. In examining objectives' arbitrability of international disputes, a court must apply its own conception of international public policy. Article 6 of the European Convention on Human Rights is applied in the same way both for litigation through the courts as well as arbitration. As a result, the European Court of Human Rights determined that the requirements of Article 6 must be applied by arbitral tribunals.

Key-words: arbitration, competence, convention of arbitration, Kompetenz-Kompetenz, subjective arbitrability, objective arbitrability.

Convenția arbitrală constituie elementul central al arbitrajului privat. Competența materială a instanțelor judecătorești, fiind de ordine publică, are o singură excepție, anume trecerea litigiului respectiv de la justiția statală realizată de puterea judecătorească în competența justiției private, organizată legal sub forma arbitrajului privat, instituționalizat sau ad-hoc.

Ca element central, convenția arbitrală este cea care antrenează excepția de competență materială prin trecerea litigiului de la puterea judecătorească la arbitraj, fiind o alternativă jurisdicțională.

Convenția de arbitraj creează un dublu efect esențial și anume, unul principal, direct, negativ (acela de a sustrage anumite litigii de sub competența jurisdicției statale) și un efect pozitiv, complementar (de a oferi arbitrilor competența de a statua asupra litigiilor respective).

Încheierea unei convenții de arbitraj produce două consecințe esențiale:

- instanțele judiciare (naționale) nu au competența să statueze asupra litigiului în privința căruia a fost încheiată convenția de arbitraj;
- arbitrilor li se recunoaște competența de a statua asupra propriei lor competențe, când aceasta este contestată ca, de exemplu, invocându-se nulitatea convenției de arbitraj.

Efectul principal, denumit efectul negativ al convenției arbitrale (clauză compromisorie sau compromis) constă în înlăturarea, pentru litigiul care face obiectul acesteia, a competenței instanțelor judecătorești care ar fi fost, în absența clauzei arbitrale, competentă să soluționeze litigiul intervenit între părți. Altfel spus, efectul negativ constă în sustragerea aceluia diferend juridic

din competența instanței judecătorești. Competența arbitrală se înfățișează ca fiind corolarul firesc al excluderii competenței instanței de judecată [1].

În Republica Moldova, activitatea tribunalelor de arbitraj și competența acestora e stipulată în *Regulamentul Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă CCI a RM cu privire la procedura de arbitraj intern*. În cuprinsul acestuia și anume în art. 2, este definit și explicat termenul de competență a Curții de Arbitraj: *„Curtea de Arbitraj organizează și administrează soluționarea, pe calea arbitrajului, a unor litigii comerciale și civile interne, dacă părțile au încheiat în acest sens o convenție arbitrală scrisă”*.

Prin însăși încheierea convenției de arbitraj, tribunalele ordinare au devenit incompetente cu privire la litigiile pentru a căror soluționare s-a încheiat convenția de arbitraj. Soluția acestei probleme este prevăzută în conținutul Convenției de la New York din 10 iunie 1958 care prevede:

„Tribunalul unui stat contractant sesizat cu un litigiu asupra unei chestiuni, în privința căreia părțile au încheiat o convenție de arbitraj, va trimite părțile la arbitraj, la cererea uneia dintre ele, afară de cazul când constată că aceea convenție este caducă, inoperantă sau nu-i susceptibilă de a fi aplicată” (art. 2 alin. 3).

Limitele incompetenței instanțelor judecătorești comune

Dubla competență a arbitrajului comercial internațional, contractuală și jurisdicțională, rezultă efecte corespunzătoare. Convenția de arbitraj, operă a voinței părților, de natură contractuală obligă părțile numai în limitele acordului lor. Pentru chestiunile pe care părțile nu le-au prevăzut în convenție, este necesar să se recurgă la un terț, care adeseori este o autoritate judiciară. Dacă părțile nu au desemnat arbitrii, sau pe cel de al treilea arbitru, autoritatea respectivă va interveni, cooperînd pentru organizarea arbitrajului. Efectul relativ al contractelor, care se aplică și convențiilor arbitrale, se opune ca terții interesați să fie chemați în fața arbitrilor.

Arbitrajul are și un caracter jurisdicțional, dar puterile arbitrilor nu sînt absolute identice cu cele a judecătorilor, din această cauză, în unele circumstanțe arbitrii sunt ținuti să accepte sau chiar să solicite intervenția judecătorilor. Astfel de cazuri sunt caracteristice în privința exequaturului (aprobare a unui stat de a se executa pe teritoriul său o hotărâre judecătorească pronunțată de un tribunal străin). În această situație, cu unele excepții, numai instanțele judecătorești pot acorda exequaturul, precum și în privința măsurilor provizorii și conservatorii. În acest sens, Convenția europeană asupra arbitrajului comercial internațional dispune: *„O cerere de măsuri provizorii sau conservatorii adresată unei autorități judiciare nu trebuie să fie considerată ca incompatibilă cu convenția de arbitraj, nici ca o supunere a cauzei, în privința fondului tribunalului judiciar”* (art. 6 alin. 4).

În prezența unei convenții de arbitraj, dacă incompetența tribunalelor este absolută, ea poate fi invocată din oficiu și la orice moment al procedurii. Dacă această incompetență este relativă ea nu poate fi invocată decît de către părți, care însă pot renunța la aceasta chiar și tacit mai ales cînd unele legi cer ca ea să fie ridicată *in limine litis* (regula potrivit căreia orice excepție trebuie să fie ridicată de părți înaintea începerii dezbaterilor asupra fondului cauzei). Convenția europeană asupra arbitrajului comercial internațional dispune: *„Excepția bazată pe existența unei convenții de arbitraj și prezentată înaintea tribunalului judiciar sesizat de către una dintre părți la convenția de arbitraj trebuie să fie ridicată de pîrît, sub pedeapsa decăderii, înainte sau la*

momentul prezentării apărărilor sale asupra fondului, după cum legea tribunalului sesizat consideră excepția de competență ca o chestiune de procedură sau de fond” (art. 6, alin. 1).

În funcție de momentul în care este invocată excepția de incompetență, puterile judecătorului a cărei competență este contestată sunt :

- cînd procedura arbitrală nu este încă legată, iar reclamantul se adresează tribunalului spre a statua asupra fondului litigiului, potrivit dispozițiilor art. 2, alin.3 al Convenției de la New York, arătat mai sus, tribunalul nu va retrimite părțile în fața arbitrajului dacă el constată că acea convenție de arbitraj nu mai are putere legală, inoperantă sau nu este susceptibilă de a fi aplicată.

- Cînd procedura arbitrală este deja angajată, tribunalul sesizat ulterior cu o cerere asupra aceluiași litigiu, între aceleași persoane, sau de o cerere în contestarea inexistenței, nulității sau caducității convenției arbitralului, vor suspenda pronunțarea asupra competenței arbitralului, în afară de motive grave pînă la pronunțarea sentinței arbitrale. În acest sens prevede Convenția europeană asupra arbitrajului comercial internațional (art. 6, alin. 3).

- Excepția de incompetență este invocată după terminarea procedurii arbitrale. În acest caz, incompetența tribunalului încetează și judecătorul poate interveni dar în alte condiții. Sentința de fond nu mai poate fi revizuită. Drept urmare, judecătorul ar putea interveni în cazul unei acțiuni în anularea sentinței sau în cadrul procedurii de exequatur și a opoziției care ar putea interveni cerîndu-se refuzarea exequaturului.

Obligativitatea părților de a se supune competenței arbitrajului

Odată înlăturată competența instanțelor judecătorești, litigiul va fi soluționat de către tribunalul arbitral constituit în conformitate cu prevederile convenției arbitrale. Convenția arbitrală învestește tribunalul arbitral cu puterea de a judeca un litigiu, verificându-se totodată de către instanță propria sa competență în soluționarea respectivului litigiu. Literatura de specialitate a denumit această verificare principiul Kompetenz-Kompetenz și, în cadrul arbitrajului comercial, aceasta s-a bucurat de o largă aplicabilitate [2].

Principiul Kompetenz-Kompetenz împuternicește instanța arbitrală să decidă asupra propriei jurisdicții. Principiul Kompetenz-Kompetenz ce statuează că, în cazul în care contractul principal este lovit de nulitate, arbitrii sesizați își păstrează competența de a statua și de a se pronunța asupra propriei lor competențe. Problema privește o contestare a tribunalului arbitral și a dreptului acestuia de a judeca, deci contestarea unei clauze arbitrale, pentru că acesta are funcția de a stabili desemnarea, componența și competența tribunalului arbitral [3]. Analiza valabilității clauzei compromisorii este una dintre primele măsuri întreprinse de către tribunalul arbitral și reprezintă o obligație a acestuia. În acest fel, se menține baza legală pentru desemnarea unui tribunal arbitral, deoarece clauza arbitrală constituie argumentul necesar pentru părți pentru ca orice litigiu apărut între ele să poată fi dedus arbitrajului. Pe baza acestui principiu, arbitrii sunt chemați să determine diverse aspecte, și anume existența clauzei arbitrale, validitatea și limitele sale, fără a mai fi necesară adresarea părților la instanțele judecătorești pentru aceste aspecte în faza demarării unui litigiu, ceea ce previne pierderea suplimentară de timp și bani. Exercitarea verificării prealabile constituie un drept al tribunalului arbitral și poate fi cerută de către părțile litigante. În situația în care convenția arbitrală este nulă, tribunalul arbitral se desesizează în favoarea instanțelor judecătorești. Încheierea unei convenții arbitrale de către un stat și o

persoană juridică sau fizică a unui alt stat reprezintă o renunțare implicită din partea statului de a se prevala de imunități de jurisdicție [4].

Cu toate că această expresie s-a înrădăcinat în limbajul juridic al mai multor sisteme de drept [5], unii autori consideră această expresie nu tocmai fericită pentru a desemna acest principiu, dată fiind diferența de concepte pe care ea le exprimă în dreptul intern german și în dreptul comerțului internațional în general [6]. În terminologia germană termenul Kompetenz-Kompetenz presupune puterea arbitrilor de a judeca, dacă sunt competenți sau nu, fără control judiciar. Bineînțeles, această putere exorbitantă le este refuzată arbitrilor atât în dreptul intern german, în alte sisteme de drept și în arbitrajul internațional. Această interdicție o regăsim într-o seamă de convenții, regulamente și în norme de drept intern [7]. Autorii francezi citați ne semnalează faptul că și în doctrina elvețiană „care întotdeauna a fost sensibilă la nuanțe de drept comparat” s-a semnalat recent caracterul impropriu al formulei Kompetenz-Kompetenz. Aceiași autori ne dau și rețeta soluționării problemei semnalate: abandonarea expresiei Kompetenz-Kompetenz generatoare de confuzii și adoptarea unei expresii mai apropiate de originea acestui principiu “Competence-Competence” [8], utilizată în mod curent de literatura juridică de limbă engleză [9]. E considerat că această soluție este ușor de propus și mai dificil de realizat. Pentru a căpăta vocație internațională, noua expresie trebuie să detroneze o sintagmă deja bine clădită, cu aderențe puternice în terminologia juridică a multor sisteme de drept și acceptată cvasi-unanim în domeniul arbitrajului internațional. Reușita acestui demers depinde în mare măsură de receptivitatea dreptului comerțului internațional față de asemenea inovații, oarecum, revoluționare. Cu toate că este un domeniu dinamic și flexibil, credem că uzanțele nu sunt chiar așa de simplu de răsturnat. Chiar dacă au la bază incoerențe din cele amintite de autorii citați. Mai mult, s-ar putea pune în discuție sacrificarea conceptului din dreptul intern german pentru păstrarea semnificației lui internaționale, deoarece formula Kompetenz-Kompetenz a devenit prin uz un concept autonom pentru restul legislațiilor lumii, detașat de sensul său inițial din dreptul german. Menținerea acestui concept pe plan internațional nu va fi un tribut logicii formale ci prevalarea considerațiilor pragmatice.

Arbitrabilitatea subiectivă

Pentru ca un acord de arbitraj să fie eficient trebuie să rezulte din consimțământul autentic al părților, de asemenea, să corespundă nomelor legale.

În unele sisteme legale, entităților publice le este interzisă soluționarea conflictelor pe cale arbitrară. Spre exemplu, dreptul intern francez a fost întotdeauna restrictiv din acest punct de vedere: art. 1004 din versiunea 1806 a Codului de Procedură Civilă francez prevede că „disputele ce constituie obiectul notificării la biroul procurorului nu pot fi atribuite arbitrajului”. Articolul 83 al aceluiași cod stipulează că toate problemele ce țin de activitatea statului, domeniului public, autorităților locale sau a instituțiilor publice, sunt adresate biroului procurorului. Legea belgiană, inițial, de asemenea, stipula norme asemănătoare: „oricine, cu excepția entităților publice, care are capacitatea necesară de a face parte la un acord, poate participa într-un acord de arbitraj. Statul poate participa la un caz de arbitraj doar în situația în care acest lucru e autorizat de tratat”.

În alte sisteme legale, participarea în cadrul arbitrajului a guvernului sau a altor autorități locale poate fi validă numai cu condiția că anterior au fost obținute autorizarea necesară (legea

iraniană prevede acest lucru în cadrul art. 139 a Constituției Iraniene din 1979; lucrul dat e valabil și pentru dreptul sirian).

În situația în care o parte a unui contract e statul sau o entitate de stat, se bazează pe legislația statului în cauză să conteste validitatea acordului de arbitraj, apare, inevitabil o întrebare delicată: este aceasta o chestiune de capacitate a părții de a se implica într-un acord de arbitraj, sau e o problemă de arbitralitate? De obicei această situație e considerată ca o chestiune legată de capacitatea statelor și a instituțiilor de stat de a-și soluționa litiigile prin intermediul arbitrajului.

În alegerea metodei legale, consecințele diferă: dacă problema este considerată a fi una de capacitate, în țările de drept civil tendința va fi de a aplica legea națională a părții implicate, în țările cu sistem legal Common law se va aplica legea domiciliului părții respective.

La etapa actuală, s-a stabilit deja un set de reguli stabile ce guvernează și stabilesc prioritățile în arbitraj. Acestea se regăsesc în:

- convențiile internaționale (articolul II, paragraful I al Convenției Europene prevede că „persoanele juridice considerate din punct de vedere legal ca persoane juridice de drept public, au dreptul de a încheia acorduri de arbitraj valabile”),
- legea comparativă (bazându-se pe legea germană, autorii au recunoscut principiul general al arbitrajului: „o instituție controlată de stat nu poate nega arbitrabilitatea subiectivă referindu-se la propriile legi interne și înțelegeri”),
- cazurile de arbitraj internațional (ICC cazul nr. 1939, din 1971: arbitrului i s-a cerut controlarea validității unui acord de arbitraj în care era implicat un stat. Statul respectiv susținea invaliditatea cazului de arbitraj, bazându-se pe propriul Cod de Procedură Civilă care prevedea incompatibilitatea contractelor statului cu arbitrajul. Argumentul dat a fost respins de arbitru, motivându-și decizia că astfel de interdicții nu sunt utilizate la nivel internațional),
- și textele de caracter facultativ ce exprimă consensul comunității juridice internaționale.

Arbitrabilitatea obiectivă

În cadrul examinării arbitralității obiective unei dispute internaționale, o instanță trebuie să-și aplice concepția proprie cu privire la politica publică internațională. Întrucât arbitrii nu sunt organe de ordin juridic special, odată cu confruntarea cu aceeași problemă vor aplica, în general, cerințele de ordine politică, publică, la nivel internațional, sub rezerva considerațiilor cu privire la aplicabilitatea acestora. Arbitrabilitatea obiectivă trebuie analizată, atrăgând o atenție mai specială practicii juridice franceze și a arbitrajului internațional. În orice societate, este de înțeles că legislatorul ar trebui să ia în considerație că unele tipuri de conflicte nu sunt destinate soluționării prin intermediul unui mecanism privat, cum ar fi arbitrajul. Spre exemplu, este inacceptabil pentru arbitri să pronunțe un divorț sau să audieze o dispută de paternitate. Totuși, dificultatea nu constă în aceea că unele probleme sunt non-arbitrale, dar în aceea de a constata limitele non-arbitralității, și regulile ce guvernează această activitate. Problema respectivă e tratată prin intermediul a trei metode, scopul acestora fiind asigurarea soluționării conflictelor în interesul societății. Prima, și cea mai simplă metodă, e cea de excludere din domeniul arbitrajului a disputelor ce implică probleme de ordine publică. A doua se referă la situațiile în care una dintre părțile unui conflict a încălcat o lege de natură publică, care, de asemenea sunt excluse din arbitraj. A treia metodă constă în permiterea arbitrilor să soluționeze litigii referitoare la chestiuni

publice, indiferent de faptul că contractul principal ce conține acordul de arbitraj contravine politicii publice.

Cu toate că nu fiecare sistem legal a stabilit regula conform căreia litigiile cu conținut economic sunt arbitrale, este clar că cele ce nu țin de interes economic sunt non-arbitrale.

În practica arbitrajului internațional, poziția este aceea că o instanță ce soluționează un litigiu, implicând o problemă de interes public, este responsabilă pentru impunerea cerințelor din domeniul public.

Chestiunile de „competență-competență” și distribuirea competenței jurisdicționale între arbitri și instanțele naționale provoacă necesitatea de alegere a legii. În particular, apar întrebări precum: dacă competența tribunalului și atribuirea competențelor jurisdicționale între arbitri și instanțele naționale sunt guvernate de legea forului judiciar corespunzător curții competente, de dreptul material care reglementează contractul de arbitraj sau altă lege. Practic toate instanțele naționale și-au asumat, fără o analiză detaliată, întrebarea cu privire la competența unui tribunal de arbitraj, care e guvernată de legea cu executare silită a forului.

Aplicabilitatea articolului 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului în soluționarea litigiilor arbitrale

Conform art. 6 pct. 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, „orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa”. Așa cum au subliniat Victor Tănăsescu și Crenguța Ioana Leaua, art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului face vorbire despre dreptul la judecarea cauzei sale de către o instanță prevăzută de lege. Or, instanțele arbitrale nu sunt prevăzute de lege în majoritatea situațiilor, fiind mai rare împrejurările în care legislațiile naționale stabilesc existența unor arbitraje obligatorii. În opinia acelorași autori, chiar dacă anumite instanțe arbitrale sunt prevăzute de lege sau posibilitatea organizării acestora este prevăzută de lege, atât timp cât organizarea și funcționarea lor, precum și cazurile în care au competență sunt totuși stabilite de chiar aceste instanțe arbitrale și de părțile semnatare ale convențiilor arbitrale, iar nu de lege, nu se poate considera că acele instanțe arbitrale ar fi prevăzute de lege, în sensul art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Comisia Europeană a Drepturilor Omului, prin decizia pronunțată în cazul *Axelsson and others vs. Sweden*, a statuat că existența convențiilor arbitrale nu este contrară art. 6, deoarece are la bază consimțământul părților și este consecința naturală a dreptului lor de a-și reglementa relațiile stabilite între ele, prin acordul lor, în forma pe care o consideră potrivită. Potrivit unor instanțe, Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu se aplică în mod direct în ceea ce privește arbitrajul comercial, întrucât privește numai statele și instanțele statale, iar nu și organizațiile non-profit, care nu sunt instanțe, în sensul acestei convenții. În opinia lui Peter Schlosser, evidențiată în lucrarea lui Friedrich Stein și Martin Jonas intitulată *Kommentar zur Zivilprozessordnung*, sec. 1042, nota. 6, cerințele art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului se aplică și în materie de arbitraj.

Prevederile art. 6 pct. 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, adică acelea care privesc dreptul oricărei persoane la un proces echitabil, se aplică integral în soluționarea litigiilor

arbitrale, deoarece, chiar dacă instanța arbitrală nu este prevăzută de lege, convenția arbitrală prin care se declanșează judecarea litigiilor pe calea arbitrajului se bazează pe consimțământul părților. Odată ce părțile au ales modalitatea de soluționare a litigiului ivit între ele pe calea arbitrajului privat, instanța arbitrală trebuie să asigure respectarea prevederilor art. 6 pct. 1.

Art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului se aplică în aceeași măsură atât în cazul soluționării litigiilor prin intermediul instanțelor de judecată, cât și arbitrajului. Drept urmare, în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, s-a stabilit că cerințele art. 6 trebuie să fie aplicate și de tribunalele arbitrale.

Referințe bibliografice:

- [1] Grigore Florescu, Zaira Bamberger, Mirela Sabău, *Arbitrajul comercial în România*, Editura Fundației România de Măine, București, 2002, p. 41-42.
- [2] Giorgiana Dănăilă, *Procedura arbitrală în litigiile comerciale interne*, Editura Universul Juridic, București, 2006, p. 88.
- [3] Dumitru A.P. Florescu, Liviu-Narcis Pîrvu, *Contractele de comerț internațional, ediția a II-a revăzută și adăugită*, Editura Universul Juridic, București, 2009, pp. 353-355.
- [4] Sergiu Deleanu, *Tradiție și modernitate în arbitrajul comercial din România, în Tradiție și modernitate în arbitrajul comercial din România*, în „Arbitrajul comercial – Soluția de succes în litigiile comerciale” nr. 2/2008, pag. 40.
- [5] În sistemul de drept român, sintagma KompetenzKompetenz a căpătat aderențe puternice, fiind folosită de majoritatea autorilor din domeniu: T. R. Popescu, *Soluționarea litigiilor patrimoniale cu elemente de extraneitate*, București, 1980, p. 59; O. Căpățînă, B. Ștefănescu, *Tratat de drept al comerțului internațional*, vol. I, partea generală, Editura Academiei, București, 1985, p. 231; O. Căpățînă, *Litigiul arbitral de comerț exterior*, Editura Academiei, București, 1978, p. 118; M. Costin, S. Deleanu, *Dreptul comerțului internațional*, vol. I, p. 183; în literatura franceză a se vedea referitor la această problemă Ph. Fouchard, E. Gaillard; Ioan Macovei, *Instituții în dreptul comerțului internațional*, „Junimea”, Iași, 1987, p. 368, nota 60, nr. 12, p. 22.
- [6] I. Deleanu, S. Deleanu, *Arbitrajul intern și internațional*, Editura „Rosetti”, București 2005, p. 185.
- [7] Ph. Fouchard, E. Gaillard, B. Goldman, *Traité de l'arbitrage commercial international*, pct. 651
- [8] Joel Rideau, *L'arbitrage international (public et commercial)*, Librairie Armand Colin, 1969.
- [9] Articol utilizat în sentința C.C.I. Paris dosarul nr. 1507/1970 în Repertoriul de practică și judiciară străină, p. 36.

Copyright©Irina BURUIANĂ